

**Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Філологічний факультет
Кафедра української філології**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора

з навчальної роботи

 О.В. Когутюк

«» 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОКП 23 ДІАЛЕКТОЛОГІЯ В КУРСІ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ**

Підготовки – бакалаврів

Галузі знань – 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальності – 014.01 Середня освіта (Українська мова і
література)

Денна форма навчання

Філологічний факультет

2021-2022 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Діалектологія в курсі української мови в середній школі» для студентів галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література).

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист кафедри української філології Ненчинська Л. В.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української філології (Протокол № 5 від 16 грудня 2021 р.)

Завідувач кафедри української філології,

кандидат філологічних наук Н. І. Скрипник

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	обов'язкова
Модулів – 1	Спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)	Рік підготовки 2-й
Змістових модулів – 3		Семестр 4-й
ІНДЗ – не передбачено навчальним планом		Лекції 30 год.
Загальна кількість годин – 90		Практичні 18 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: у 4 семестрі: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 2,6	Освітній ступінь: Бакалавр	Самостійна робота 42 год.
		Вид контролю: усний екзамен

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Діалектологія в курсі української мови в середній школі» є вивчення теоретичних засад курсу, опанування основними поняттями діалектології, розкриття закономірностей взаємозв'язку між діалектною мовою і літературною мовою, формування національномовної особистості студента-філолога, навичок аналізувати діалектні явища.

Завдання навчальної дисципліни:

- ознайомити студентів з новими теоретичними відомостями з української діалектології;
- навчити аналізувати діалектні явища, встановлювати взаємозв'язок народної і літературної мови, виявляти взаємовідносини між українськими діалектами на різних рівнях мовної структури;
- сформувати навички виявлення впливу діалектного оточення на усне і писемне мовлення;
- напрацювати навички практичного аналізу діалектологічних матеріалів.

2.1. Компетентності

2.1.1. Загальні компетентності:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю і невизначеністю педагогічних умов в закладах середньої освіти.

ЗК 1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК 8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

1.1.2. Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК2. Здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності.

ФК4. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення.

ФК5. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу, аналізувати результати їхнього навчання.

ФК6. Здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання); спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ПК 1. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури в практиці навчання української мови і літератури в закладах загальної середньої освіти.

ПК 2. Здатність адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.

ПК 7. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використання практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації цілей освітнього процесу в закладах середньої освіти.

2.1.3.Результати навчання

Під час практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти **набувають уміння та навички:**

РН2. *Демонструвати* вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

РН3. *Називати і аналізувати* методи цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; *класифікує* форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.

РН10. *Демонструвати* володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.

РН12. *Аналізувати* власну педагогічну діяльність та її результати, *здійснювати* об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

ПРН 1. *Знати* сучасні філологічні засади навчання української мови та літератури, зарубіжної літератури; мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності, провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні та світі.

ПРН 2. *Пояснювати* особливості розвитку української мови та літератури, зарубіжної літератури, специфіку перебігу літературного процесу в Україні та світі в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою; *порівнювати* мовні й літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.

ПРН 3. *Володіти* комунікативною компетентністю з української мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти).

ПРН 4. *Володіти* навичками аудіювання й створення текстів різних стилів і жанрів та застосовує ці вміння в процесі формування мовленнєвої компетентності здобувачів освіти.

ПРН 9. *Використовувати* закони аналізу лінгвістичних одиниць для моделювання подібних у стандартних і нестандартних мовленнєвих ситуаціях, *застосовує* різні види аналізу мовних одиниць, визначає їх місце в тексті й мовленні, *розуміє* взаємозв'язок та ієрархію таких одиниць.

ПРН 10. *Мати* критичне мислення, творчо використовує різні теорії й досвід (український, закордонний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань, знає мовно-літературний контекст та реалізує його в освітньому процесі.

ПРН 14. *Уміти* працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить **90** год., із них **30** год. – лекції, **18** год. – практичні заняття, **42** год. – самостійна робота.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Діалектологія в курсі української мови в середній школі» завершується усним екзаменом.

2. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

ВСТУП

Тема 1. Українська діалектологія як наука й навчальна дисципліна. (лекц. 2 год).

Предмет української діалектології як науки і навчальної дисципліни, її завдання, місце серед інших лінгвістичних дисциплін. Термінологічний репертуар української діалектології. Зв'язок діалектології з археологією, етнографією, історією мови, літератури, культури, етнолінгвістикою тощо. Описова й історична діалектологія. Поняття про діалектну мову як підсистему єдиної національної мови українського народу. Діалекти соціальні й територіальні.

Тема 2. Класифікація діалектних мовних одиниць. (лекц. 2 год).

Одиниці діалектної мови: говірки, говори, наріччя або діалекти. Класифікація діалектних мовних одиниць за генетичною ознакою: давні, або старожитні, і новостворені.

Тема 3. Діалекти і літературна мова. (лекц. 2 год).

Діалекти й літературна мова в їхньому історичному розвитку та взаємодії. Спільне й відмінне в діалектній і літературній мовах. Діалектна основа української літературної мови. Причини змінності діалектної бази української літературної мови на різних етапах розвитку. Значення української діалектної мови для викладання мови в школі. Фонетична транскрипція, її завдання й застосування в діалектології. Тема 3. Становлення української діалектології як науки. Короткі відомості з історії української діалектології. Перші спроби характеристики українських говорів (О. Шафонський, О. Павловський та ін.). Питання українських діалектів у працях вітчизняних і зарубіжних науковців середини ХІХ-го, а також другої пол. ХІХ – початку ХХ ст.

Тема 4. Становлення української діалектології як науки. (лекц. 2 год).

Дослідження українських говірок у першій половині ХХ століття.

Тема 5. Сучасні фундаментальні дослідження українських діалектологів. (практ. 2 год.).

Найважливіші діалектологічні й діалектографічні праці про українські діалектні мовні одиниці другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

Тема 6. Методи дослідження й джерела вивчення діалектів. (практ. 2 год.).

Методи збирання діалектного матеріалу. Проблеми ареалогії в сучасних вітчизняних дослідженнях. Поняття ареалу. Типи ареалів. Ядро й периферія діалектної мовної одиниці та їх відображення на лінгвогеографічній карті. Становлення, розвиток і сучасний стан української лінгвогеографії. Лінгвогеографічні карти, їх типи. Поняття ізоглоси. Регіональні лінгвістичні атласи, їхня загальна характеристика. «Атлас української мови» – вершина української діалектологічної та лінгвогеографічної науки.

Модульна контрольна робота № 1 (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

ФОНЕТИКА, ЛЕКСИКА Й ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДІАЛЕКТНОЇ МОВИ

Тема 7. Фонетика української діалектної мови. Система вокалізму. (лекц. 2 год).

Загальна характеристика українського діалектного вокалізму. Відмінності в системах голосних фонем українських діалектів. Особливості діалектного протиставлення голосних фонем. Деякі інші явища вокалізму українських діалектів: явище афери, вставні голосні /o/, /e/, гіперичні явища та ін.

Тема 8. Фонетика української діалектної мови. Система консонантизму. Акцентологія. (лекц. 2 год).

Загальна характеристика українського діалектного консонантизму. Склад приголосних фонем у говорах. Мікросистеми українського консонантизму й діалектні відмінності в них. Наголошування слів у південно-західних діалектах. Відмінності поліських діалектів від літературної мови в наголошуванні слів. Особливості наголошування іменників, займенників і числівників в українських діалектах. Відмінності від літературної мови в наголошуванні дієслівних форм. Рецесія.

Тема 9. Лексика і фразеологія української діалектної мови. (лекц. 2 год).

Характеристика лексики українських діалектів. Спільні й відмінні елементи в лексиці українських діалектів. Основні типи діалектних відмінностей у лексиці: а) непротиставні; б) протиставні. Різновиди протиставних діалектних відмінностей у лексиці: а) власне лексичні; б) лексико-семантичні; в) лексико-словотвірні; г) лексико-фонетичні. Склад діалектної лексики з погляду її походження. Найтиповіші лексичні запозичення в українських діалектах із суміжних діалектів сусідніх мов: а) з польської, словацької, румунської, турецької, німецької в південно-західних діалектах; б) з білоруської, російської, частково з польської в поліських діалектах; в) з російської, частково молдавської, болгарської, тюркських мов у південно-

східних діалектах. Особливості традиційної лексики діалектів. Огляд окремих семантичних груп діалектної лексики.

Тема 10. Діалектні відмінності у фразеології. (лекц. 2 год).

Своєрідність українських діалектів у фразеології. Відмінності між діалектами в структурі та функціонуванні окремих фразеологізмів. Фразеологічна синонімія в українських діалектах.

Тема 11. Взаємозв'язок між діалектами й літературною мовою при словотворенні. (практ. 2 год.).

Різновиди відмінностей у словотворі. Фонетичні модифікації словотвірних морфем у діалектній мові. Діалектні словотвірні структури-архаїзми, структури-інновації в українських діалектах.

Тема 12. Морфологічні явища в українських говірках. Іменник. (лекц. 2 год).

Відмінності в категорії роду іменника. Діалектні відмінності в категорії числа. Збереження у говорах залишків форм двоїни. Особливості відмінювання іменників у діалектах. Нерозрізнення закінчень іменників твердих і м'яких основ в окремих говорах.

Тема 13. Морфологічні явища в українських говірках. Прикметник. Числівник. Займенник. (лекц. 2 год).

Діалектні відмінності у фонетичному оформленні й відмінюванні числівників. Особливості відмінювання числівників один, чотири та інших простих числівників. Фонетичні й словозмінні варіанти форм складних числівників у різних діалектах. Дробові числівники в українських діалектах. Діалектні відмінності в займенникових формах.

Тема 14. Морфологічні явища в українських говірках. Дієслово. Дієприкметник. Дієприслівник. (лекц. 2 год).

Форми інфінітива в різних діалектах. Відмінності між діалектами в оформленні зворотних дієслів. Діалектні особливості в дієвідмінюванні.

Тема 15. Синтаксис української діалектної мови. Синтаксис простого речення української діалектної мови. (лекц. 2 год).

Діалектні відмінності в словосполученні. Діалектні відмінності в структурі простого речення. Діалектні особливості у вираженні підмета, присудка, додатка, означення, обставинних слів. Особливості узгодження присудка з підметом. Відмінності між діалектами в організації речень, ускладнених однорідними членами.

Тема 16. Синтаксис складного речення української діалектної мови. (лекц. 2 год).

Діалектні відмінності в структурі складного речення. Відмінності в організації складносурядних речень. Відмінності в організації

складнопідрядних речень. Полісемантичність багатьох сполучників підрядності в українських діалектах.

Модульна контрольна робота № 2 (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

НАРІЧЧЯ Й ГОВОРИ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАЛЕКТНОЇ МОВИ

Тема 17. Групування й членування просторових одиниць української мови. (лекц. 4 год).

Групування й членування просторових одиниць української мови на сучасному етапі: традиція й новаторство. Генеза українських мовних просторових конструкцій.

Тема 18. Південно-східне й північне наріччя. (практ. 2 год.).

Південно-східне наріччя, його генеза, межі поширення. Діалектні мовні одиниці південно-східного наріччя та їхні найголовніші фонетичні, граматичні, лексичні, словотвірні ознаки.

Тема 19. Північне (поліське) наріччя, його генеза, межі поширення. (практ. 2 год.).

Діалектні мовні одиниці північного наріччя та їхні найголовніші фонетичні, граматичні, лексичні, словотвірні ознаки.

Тема 20. Південно-західне наріччя. (практ. 2 год.).

Південно-західне наріччя, його генеза, межі поширення. Діалектні мовні одиниці південно-західного наріччя, їхні найхарактерніші фонетичні, граматичні, лексичні, словотвірні ознаки.

Модульна контрольна робота № 3 (2 год.)

Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Модуль 1								
Змістовий модуль I. ВСТУП								
1.	Українська діалектологія як наука і навчальна дисципліна.	4	2	2	-	-	-	2

2.	<i>Класифікація діалектних мовних одиниць.</i>	4	2	2	-	-	-	2
3.	<i>Діалекти і літературна мова.</i>	4	2	2	-	-	-	2
4.	<i>Становлення української діалектології як науки.</i>	4	2	2	-	-	-	2
5.	<i>Сучасні фундаментальні дослідження українських діалектологів.</i>	5	2	-	2	-	-	3
6.	<i>Методи дослідження й джерела вивчення діалектів.</i>	5	2	-	2	-	-	3
	<i>Модульна контрольна робота.</i>	2	2	-	2	-	-	-
	Разом	28	14	8	6			14

**Змістовий модуль II.
ФОНЕТИКА, ЛЕКСИКА Й ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДІАЛЕКТНОЇ МОВИ**

7.	<i>Фонетика української діалектної мови. Система вокалізму.</i>	3	2	2	-	-	-	1
8.	<i>Фонетика української діалектної мови. Система консонантизму. Акцентологія.</i>	3	2	2	-	-	-	1
9.	<i>Лексика української діалектної мови.</i>	3	2	2	-	-	-	1
10.	<i>Діалектні відмінності у фразеології.</i>	3	2	2	-	-	-	1
11.	<i>Взаємозв'язок між діалектами й літературною мовою при словотворенні.</i>	3	2	-	2	-	-	1
12.	<i>Морфологічні явища в українських говірках. Іменник.</i>	3	2	2	-	-	-	1
13.	<i>Морфологічні явища в українських говірках. Прикметник. Числівник. Займенник.</i>	4	2	2	-	-	-	2
14.	<i>Морфологічні явища в українських говірках. Дієслово. Дієприкметник. Дієприслівник.</i>	4	2	2	-	-	-	2
15.	<i>Синтаксис української діалектної мови. Синтаксис простого речення української діалектної мови.</i>	4	2	2	-	-	-	2
16.	<i>Синтаксис складного речення української діалектної мови.</i>	4	2	2	-	-	-	2
	<i>Модульна контрольна робота № 2</i>	2	2	-	2	-	-	-
	Разом	36	22	18	4			14

**Змістовий модуль III.
НАРІЧЧЯ Й ГОВОРИ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАЛЕКТНОЇ МОВИ**

17.	<i>Групування й членування просторових одиниць української мови.</i>	4	2	2		-	-	2
18.	<i>Групування й членування просторових одиниць української мови</i>	6	2	2		-	-	4
19.	<i>Південно-східне наріччя</i>	5	2	-	2	-	-	3

20.	<i>Північне (поліське) наріччя</i>	5	2	-	2	-	-	3
21.	<i>Південно-західне наріччя</i>	4	2	-	2	-	-	2
	<i>Модульна контрольна робота № 3</i>	2	2	-	2	-	-	-
	Разом	26	12	4	8	-	-	14
	Разом за навчальним планом	90	48	30	18			42

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Змістовий модуль №1 <i>Сучасні фундаментальні дослідження українських діалектологів.</i>	2
2	<i>Методи дослідження й джерела вивчення діалектів.</i>	2
3	<i>Модульна контрольна робота № 1</i>	2
4	Змістовий модуль №2 <i>Взаємозв'язок між діалектами й літературною мовою при словотворенні.</i>	2
5	<i>Модульна контрольна робота № 2</i>	2
6	Змістовий модуль №3 <i>Південно-східне наріччя</i>	2
7	<i>Північне (поліське) наріччя</i>	2
8	<i>Південно-західне наріччя</i>	2
9	<i>Модульна контрольна робота № 3</i>	2
	Разом	18

5. Теми лабораторних занять

не передбачені навчальним планом

6. Теми семінарських занять

не передбачені навчальним планом

7. Самостійна робота

Самостійна робота студентів при вивченні курсу складається з різних її видів: підготовка до аудиторних занять (лекцій та практичних занять); завершення розпочатих на практичних заняттях завдань, передбачених робочою програмою курсу; підготовка повідомлень; опрацювання наукової літератури; створення презентацій. Підготовка до лекційного заняття передбачає обов'язкове вивчення матеріалу попередньої лекції і ознайомлення з матеріалами наступної лекції (підручники, посібники). Підготовка до

практичних занять передбачає обов'язкове вивчення отриманого теоретичного матеріалу з метою подальшого застосування знань на практичних заняттях, у наступній практичній діяльності.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1		
Вступ		
1	<i>Діалекти і літературна мова.</i>	2
2	<i>Українська діалектологія як наука і навчальна дисципліна.</i>	2
3	<i>Становлення української діалектології як науки.</i>	2
4	<i>Класифікація діалектних мовних одиниць.</i>	2
5	<i>Сучасні фундаментальні дослідження українських діалектологів.</i>	3
6	<i>Методи дослідження й джерела вивчення діалектів.</i>	3
Змістовий модуль 2		
Фонетика, лексика й граматики української діалектної мови		
7	<i>Фонетика української діалектної мови. Система вокалізму.</i>	1
8	<i>Система консонантизму. Акцентологія.</i>	1
9	<i>Лексика української діалектної мови</i>	1
10	<i>Діалектні відмінності у фразеології.</i>	1
11	<i>Взаємозв'язок між діалектами й літературною мовою при словотворенні.</i>	1
12	<i>Морфологічні явища в українських говірках. Іменник.</i>	1
13	<i>Морфологічні явища в українських говірках. Прикметник. Числівник. Займенник.</i>	2
14	<i>Морфологічні явища в українських говірках. Дієслово. Дієприкметник. Дієприслівник.</i>	2
15	<i>Синтаксис простого речення української діалектної мови.</i>	2
8	<i>Синтаксис складного речення української діалектної мови.</i>	2
Змістовий модуль 3		
Наріччя й говори української діалектної мови		
9	<i>Групування й членування просторових одиниць української мови</i>	6
	<i>Північне (поліське) наріччя</i>	3
10	<i>Південно-східне наріччя</i>	3
11	<i>Південно-західне наріччя</i>	2
	Разом	42

8. Індивідуальні завдання
не передбачені навчальним планом

9. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

- за джерелом інформації:

Словесні методи		
Лекція	Має інформаційний характер, чіткий план. Структура лекції підпорядковується логіці дисципліни.	Стимулює конкретно-образне мислення, активізує логічне.
Пояснення	Доказовий виклад матеріалу, пов'язаний з вивченням теоретичних засад курсу, опанування основними поняттями діалектології.	Застосовують на лекціях, під час практичних, лабораторних занять, консультацій тощо
Розповідь	Дає послідовний виклад ознак, особливостей, якостей предметів та явищ (опис окремої категорії, поняття тощо).	Застосовують на лекціях, практичних заняттях як фрагмент.
Бесіда	Розмова викладача зі студентами на підставі чіткої системи, заздалегідь визначених запитань, які підводять слухачів до активного засвоєння системи фактів, нового поняття або закономірностей.	Застосовується на лекціях, практичних заняттях.
Евристична бесіда	Дає її учасникам можливість самостійно знаходити можливі відповіді на проблемні питання, має розвивальний характер.	
Наочні методи		
Ілюстрація, презентація	демонстрування діалектологічної карти, спостереження над говорами, ілюстрація діалектологічних текстів різних наріч	Застосовується на лекціях, під час практичних занять, тощо
Практичні методи		
Практичне завдання	Полягає у повторенні певних дій, під час яких виробляють уміння та навички застосування набутих знань як у звичайних,	Застосовують на практичних заняттях

	так і незвичайних умовах	
Тести	Виконуються самостійно	

- за логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

- за ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

- за ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних завдань.

Відповідно до Закону України «Про освіту» (Стаття 8) особа реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти. Здобувачі освіти мають право на вивчення та перезарахування результатів вивчення окремих тем дисципліни в системі неформальної освіти. Посилання на онлайн ресурси подано у додатку «Неформальна освіта» на інтернет-сторінці кафедри української філології.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

11. Методи контролю

Навчальні досягнення студентів оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання. У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, презентація підготовлених повідомлень, екзамен.

Методи письмового контролю: модульне письмове тестування, транскрибування текстів, написання клоуз-тестів.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Система контролю знань та умови складання екзамену. Навчальна дисципліна «Риторика у системі шкільної мовної освіти» оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною системою. Дисципліна складається з трьох змістових модулів. Перший змістовий модуль – **22 бали**, другий ЗМ – **24 бали**, третій ЗМ – **24 бали**, на екзамені – **30 балів** (разом за семестр – **100 балів**). Мінімальний допусковий бал – **35**.

Система отримання балів накопичувальна.

Підсумковою формою контролю є екзамен (максимальна кількість балів – 30). На екзамен виносяться основні теоретичні питання, що потребують вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх у вирішенні практичних завдань.

Поточне тестування та самостійна робота																
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3					ІСПИТ	
Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	МКР	Т 10- Т 11	Т 13	Т 14	Т 16	МКР	Т 18	Т 19	Т 20	Т 21	МКР		30
2	2	4	4	10	4	4	2	4	10	2	4	4	4	10		
22					24					24						
100																

Порядок переведення рейтингових показників успішності
у європейські оцінки ECTS

№ з/п	За шкалою ВГПК (в балах)	За шкалою ECTS	За національною шкалою
1.	90-100	A	Відмінно
2.	82-89	B	Добре
3.	75-81	C	Добре
4.	64-74	D	Задовільно
5.	60-63	E	Задовільно
6.	35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
7.	1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу Студента на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, модульної контрольної роботи.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань та/або у тестовій формі на платформі <https://docs.google.com/forms/u/0/?pli=1>.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;

- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

13. Методичне забезпечення

опорні конспекти лекцій; навчальні посібники; робоча навчальна програма; засоби підсумкового контролю (комплект завдань для модульних контрольних робіт).

14. Рекомендована література

Основна:

1. Баденкова В. М. Сучасна українська літературна мова : Українська діалектологія : Методичні рекомендації до практичних занять та методичні вказівки до самостійної роботи. Миколаїв, 2016. 56 с.
2. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. Київ : Вищ. школа, 1980. 248 с.
3. Бевзенко С. П. Українська діалектологія: Збірник вправ. Київ : Вищ. школа, 1987. 127 с.
4. Березовська Г. Г. Українська діалектологія: навчальний посібник. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. 154 с.
5. Березовська Г. Г. Українська діалектологія : навч.-метод. посіб. для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання. Умань : ВПЦ «Візаві», 2019. 131 с.
6. Березовська Г. Г. Українська діалектологія : навчально-методичний посібник. Умань : ВПЦ «Візаві», 2020. 184 с.
7. Гримашевич Г.І. Українська діалектологія: Курс лекцій. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 176 с.
8. Конспект лекцій із української діалектології: для студентів напряму підготовки 6.020202 Філологія (укр. мова і літ.) / Укл. В. М. Куриленко, Д.А.Марєєв. Глухів: РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2014. 96 с.
9. Кумеда О. П. Вивчення рис східнополіського говору північного наріччя на матеріалі етнографічних записів ХІХ ст.: навчально-методичний посібник. Суми: СумДПУ, 2017. 70 с.
10. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори. Київ : Наук. думка, 1990. 163 с.
11. Монахова Т. В. Українська діалектологія : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Миколаїв : Вид -во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. 128 с.

12. Нестерчук О.Г. Українська діалектологія : робоча навч. прогр. для студ. I курсу спец. «Укр. мова і література». Луцьк : Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2022. 54 с.
13. Панцьо С. Українська діалектологія : Практикум : навчально-методичний посібник. Тернопіль, 2013. 132 с.
14. Прокопчук Л. В. Українська діалектологія : Тестовий контроль : збірник завдань. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2014. 116 с.
15. Ранцьо С.Є. Українська діалектологія: практикум: навч.-метод.посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2013. 132 с.
16. Сердега Р. Л., Сагаровський А. А. Українська діалектологія : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 156 с.
17. Студії з діалектології: матеріали і дослідження. Київ, 2017. Вип. 1. 264 с.
18. Суховій О.О. Українська діалектологія: навч.посібник для практичних занять. Київ: Фенікс, 2014. 216 с.
19. Торчинська Н. М. Українська діалектологія : навчальний посібник. Хмельницький : ФОП Бідюк Є.І., 2017. 158 с.
20. Українська діалектологія : навч.-метод. посібник для студ. ф-ту укр. філології денної та заоч. форм навчання / Г. І. Мартинова, Т. В. Щербина. Черкаси : ЧНУ, 2006. 68 с.
21. Шеремета Н. П. Українська діалектологія : практичні заняття : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Кам'янець-Подільський, 2005. 124 с.
22. Яким М. Б. Українська діалектологія: навчально-методичний посібник. Дрогобич: Коло, 2003. 48 с.

Додаткова:

1. Аркушин Г. Л. Контрольна робота з української діалектології : метод. рек. для студ.-заочників III курсу філол. ф-ту, спец. «Українська мова і література». Луцьк : РВВ «Вежа» Волинського держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2005. 34 с.
2. Бичко З. М. Перспективи взаємостосунків української літературної мови та діалектів. *Вісник Львівського університету*. Серія : Філологія. 2004. Вип. 34. Ч. II. С. 116–119.
3. Гримашевич Г. Адвербіальна лексика в діалектних лексикографічних виданнях: способи репрезентації. *Діалектологічні студії. 11. Слово-словник-корпус*. Львів, 2018. С. 142–151.
4. Гриценко П.Ю. Діалектологія. Українська мова. Енциклопедія. Київ, 2004. С. 149–152; Київ, 2007. С. 154–156.

5. Гриценко П. Українська діалектна лексика: реальність і опис (деякі аспекти). Діалектна лексика: лексикологічний, лексикографічний та лінгвогеографічний аспекти: матеріали доповідей Міжнародної наукової конференції. Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. С. 5–23. 2. Гриценко П. Ю. Інформаційний простір діалектного тексту. Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій / Відп. ред. П. Ю. Гриценко. Київ, 2015. С. 100–118.

16. Грещук В.В. Діалектна диференціація: регіональний аспект. Етнос. Соціум. Культура: регіональний аспект: монографія. Київ; Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2006. С. 55–78.

17. Жилко Ф.Т. Ареальні системи української мови. Мовознавство. 1990. № 4. С. 18–27.

18. Іщенко О.С. Голосні звуки української мови залежно від темпу мовлення. Київ, 2012.

19. Кононенко В.І. Побутово-розмовне мовлення галичан. Етнос. Соціум. Культура: регіональний аспект: монографія. Київ; Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2006. С. 97–114.

20. Костів О. Діалектні явища у вивченні української. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів: Львівський національний ун-т, 2016. Випуск 12. С. 167–171.

21. Костів О. Сучасне діалектне мовлення з погляду динаміки. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів: Львівський національний ун-т, 2016. Вип.63. С.164–171.

22. Костів О. Проблеми лінгвогеографії в концепції Л. Коць-Григорчук. У координатах мови. *Збірник наукових праць на пошану професора Лідії Коць-Григорчук*. Львів, 2016. С. 74–91.

23. Кумеда О. П. Одна східнополіська фонетична риса мови першодруків творів П.О. Куліша. *Студії з діалектології. Матеріали і дослідження* / Відп. ред. П.Ю. Гриценко. Інститут української мови НАН України. Вип. 1. Київ : КММ, 2017. С. 59–64.

24. Кумеда О. П. Діалект – ідіолект (текст) – літературна норма: *матеріали Міжнародної наукової конференції «Трансформація діалектного континууму і проблеми лінгвоекнології. До 30-річчя Чорнобильської трагедії (11–12 квітня 2016 року; Інститут української мови НАН України)*.

25. Німчук В. В. Про походження українських діалектів. *Україна : Наука і культура*. Київ, 1993. Вип. 26–27. С. 233–250.

26. Матвіяс І.Г. Засади української діалектології. *Мовознавство*. 2000. № 1. С. 3–9.

27. Матвіяс І.Г. Проблема визначення українських наріч. *Мовознавство*. 2001. № 2. С.13–17.

28. Матвіяс І.Г. Діалектна основа української літературної мови в першій половині ХІХ ст. *Українська мова*. 2003. № 2(7). С. 35.

29. Матвіяс І.Г. Діалектна основа української літературної мови. *Мовознавство*. 2007. № 6. С. 26–36.

30. Українські говірки південно-західного наріччя. Тексти / упоряд. передмови Н. М. Глібчук. Львів, 2005. 238 с.

31. Українські східнослобожанські говірки: сучасні діалектні тексти: навч. посіб. / упоряд.: К. Д. Глуховцева, В. В. Леснова, І. О. Ніколаєнко. Луганськ, 2011. 424 с.

32. Хобзей Н., Сімович О., Ястремська Т., Дидик-Меуш Г. Лексикон львівський: поважно і на жарт. Львів: Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАНУ, 2009. 672 с.

33. Хобзей Н., Ястремська Т., Сімович О., Дидик-Меуш Г. Гуцульські світи. Лексикон. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2013.

34. Хом'як І. Взаємодія літературної мови і діалектів. *Дивослово*. 2000. № 10. С. 12–14.

35. Ястремська Т. «Епідигматичний діалектний словник»: ідея, концепція, засади. *Діалектологічні студії. 11. Слово- словник -корпус*. Львів, 2018. С. 273 – 301.

Діалектні словники:

1. Брилінський Д. Словник подільських говірок. Хмельницький, 1991. 116 с.

2. Ващенко В. С. Словник полтавських говорів. Харків : Вид-во Харківського університету, 1960. Вип. І. 538 с.

3. Гороф'янюк І. В. Ботанічна лексика центральноподільських говірок : Матеріали до Лексичного атласу української мови / І. В. Гороф'янюк ; [відп. ред. П. Ю. Гриценко]. Вінниця : ПП І. Б. Балюк, 2012. 304 с.

4. Гуцульські говірки. Короткий словник / За ред. Я. В. Закревської. Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1997. 230 с.

5. Дорошенко С. І. Словник діалектної лексики Сумщини. Суми, 1991.

6. Лисенко П. С. Словник поліських говорів. Київ, 1974. 260 с.

7. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок. Київ, 1984. Ч.І–ІІ.

8. Словник гуцульських говірок (літера «Б»). *Гуцульщина: Лінгвістичні етюди*. Київ, 1991. С. 90–304.

9. Словник українських східнослобожанських говірок / К. Глуховцева, В. Леснова, І. Ніколаєнко, Т. Терновська, В. Ужченко. Луганськ, 2002. 234 с.

10. Ужченко В. Д. Східноукраїнська фразеологія. Луганськ: Альма-матер, 2000. 198 с.

11. Ужченко В. Д. Фразеологічний словник східнослобожанських і степових говірок Донбасу. Луганськ : Альма-матер, 2000. 198 с.

12. Чабаненко В. А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини: У 4 т. Запоріжжя, 1992. Т. 1 – 4.

13. Чабаненко В. А. Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпрянщини. Запоріжжя, 2001. 201 с.

Атласи діалектів української мови:

1. Атлас лексики тваринництва у поліських діалектах. Глухів, 2004. 260 с.

2. Атлас української мови : Т. I – Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі. – Київ, 1984 р., Т. II – Наддністрянщина, Волинь, Закарпаття та суміжні землі– Київ, 1988 р., Т. III – Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі. Київ, 2001.

3. Бухтій М.В. Лінгвістичний атлас лексики чабанів степових говірок Херсонщини. Херсон, 2003. 156 с.

4. Герман К.Ф. Атлас українських говірок Північної Буковини. Фонетика, фонологія. Чернівці, 1995. 410 с.

5. Говірка села Машеве Чорнобильського району. Київ, 2003. Ч. 3 : Матеріали до Лексичного атласу української мови. 225 с.

6. Дзендзелівський Й. О. Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР. Лексика. Частина 1–4. Ужгород, 1958–1993.

7. Никончук М. В. Матеріали до Лексичного атласу української мови (правобережне Полісся). Київ, 1979. 316 с.

8. Никончук М. Лексичний атлас Правобережного Полісся. Київ-Житомир, 1994.

Інформаційні ресурси:

1. www.litopys.org.ua

2. www.mova.info

3. www.youtube.com/watch?v=yDd7AVp8q2U

4. www.youtube.com/watch?app=desktop&v=2pjRBcqnV6E

5. <https://www.youtube.com/watch?v=4aId6O9eQ9s>

6. Волинь філологічна: текст і контекст. Західнополіський діалект у загальноукраїнському та всеслов'янському контекстах: Зб. наук. пр. Вип. 4 [Електронний ресурс]/ Упорядкування Г. Л. Аркушина. Луцьк: РВВ-Вежа Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. 428 с. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vftk/2007_4.pdf3.

7. Гуйванюк Н. Словник буковинських говірок. Електронний ресурс. Чернівці: Рута, 2005. 688 с. URL: <http://www.twirpx.com/file/1060735/4>.
8. Матвіяс І.Г. Українська мова і її говори. Електронний ресурс. Київ: Наукова думка, 1990. 169 с. URL: <http://www.twirpx.com/file/232629/>
9. Словник українських говірок Карпатського регіону: пояснення та походження слів. Електронний ресурс / Укл. Д. П. Савчук; Київ; Косів: Писаний Камінь, 2012. 154 с. URL: <http://www.twirpx.com/file/1245614>
10. Шило Г. Наддністрянський регіональний словник. Львів–Нью-Йорк, 2008. URL: <http://www.twirpx.com/file/793175/>